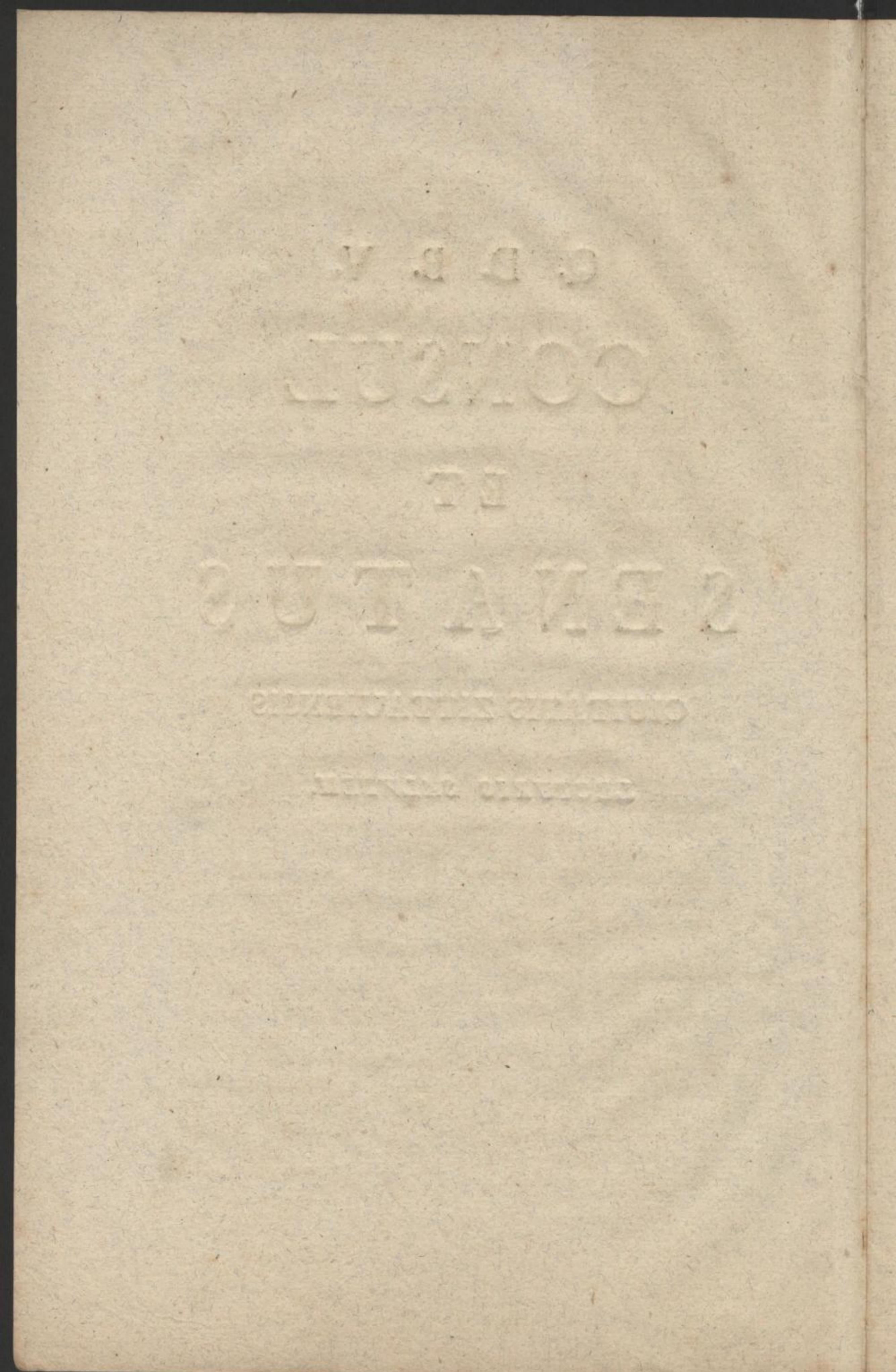

Q. D. B. V.
CONSUL
ET
SENATUS
CIUITATIS ZITTAUIENSIS
LECTURIS SALVTEM.

auctor L. Glob. Just.

Si quæ unquam res summam animi attentionem meretur, & sanum rectumque iudicium postulat, ea certe Politiae pars est, quæ iuuentutis educationem curat, & in scholis rite formandis instituendisque, occupatur, præsertim uero nostris temporibus, quæ maiorum præceptis usum plane denegant, atque uberrimum eorum prouentum emittunt, qui consilia sua, de scholarum emendatione, exponunt. Verum enim uero metendum ornnino est, ne maior istorum pars, dum emendare studet, urat & fecet, atque Terentianum illud, in omnibus rebus maxime obseruandum — ut ne quid nimis, negligat. Quamquam enim, una ex parte genio Seculi indulgere debemus, ab altera tamen, comiter ueneranda est antiquitas, ut in medio eamus tutissimi. Negari nequit, rempublicam literariani, æque ac ciuilem, motibus uicissitudinibusque semper obnoxiam fuisse, & literarum delectum, existimationem & studium, cum hominum moribus, sensuque ueri & falsi, pari passu ambulasse; quod si quis doleat, in eorum

numerum referendus uidetur, qui naturæ cursum morari, aut in alium orbem torquere, misero conatu laborant.

Nostro in primis ævo, iuuentutis institutio, tam in literis, quam in moribus, in artis quandam formam redacta, atque nouum, facilius, amoenius, tutiusque iter ad musarum sedes, si Diis placet, definitum est; optandum tamen magis, quam suadendum, ut omnibus ac singulis his Diis uialibus sacrificia pura decernamus. Etsi enim labores improbi eorum non parui habendi sunt, qui, non inuita Minerua, tantæ molis opus aggrediuntur, neque ampullas uel sesquipedalia verba proiiciunt, sed, quod in iis est ingenii iudicique, in usum iuuentutis conuertere student: tamen uero, num in scholis, quas appellant, realibus, uel Philantropinis, euentus spei conceptæ semper respondeat, nec nubes pro Iunone in amplexum dentur? — nondum liquet. Nouatores fortasse de re scholastica magis meruissent, meliusque iuuentuti consuluissent, si prodidissent sua, de emendandis scholis, consilia, ante, quam de mutanda tota scholarum forma, a maioribus non sine prudenti consilio inuenta, cogitassent, & desperata demum re, ne quid res publica literaria detrimenti capiat, uidissent.

Si igitur dicendum quod res est, retinenda scholarum publicarum natura & indoles uidetur, &, si morbosæ curatione indigent, ne, medicina falsa adhibita, perimantur totæ, prospiciendum est, quum semper urere & secare, circumforanei magis est, quam medici. Contra ea summarum scholarum emendatio laudem meretur, quæ uel in methodo docendi, librorum scientiarumque, quæ traduntur, delectu, uel in disciplinæ recto usu, uersatur. Quanquam enim nomina eruditorum, qui post literarum humaniorum restitutionem, seculo XV. suscepit, rem scholasticam

cam mirifice amplificarunt, maxime colenda sunt, negari tamen nequit, quod in sequenti, & nostro in primis tempore, multa egregia his inuentis addita sint, quæ negligere nefas esset. Erciscendum agere oportet, ne Labeonem Ictum imitemur, qui nihil ratum pensumque habuit, nisi quod iustum sanctumue in antiquitatibus legit, aut exemplo Capitonis seducti, fiducia doctrinæ, multa innouemus, & a recentioribus tradita, nimis cupide & cum contemtu maiorum amplectamur. Expetendum sane est maxime, ut, in sententiis de emendatione scholarum ferendis, boni semper æquique iudices elegantur, neque eos eierare, nobis imponatur necessitas. Sed quam sæpius hac in re peccetur, experientia docet. Vitia enim scholis obiciuntur, quibus sunt, Iano in peculiari libello demonstrante, impares, atque, ut res exemplo clarior fiat, plerumque scholis tribuitur id, quod in educatione domestica neglectum est, & morum, indulgentia uel inscitia parentum, corruptorum culpam, institutio scholastica ferre tenetur. Ueterani tandem, sui temporis pertæsi, pristinum tantum, suamque pueritiam laudant, & dum arbitrium recusari uident, rem omnem conclamatam esse, uociferantur. Hos tamen tenebrosos errores, recte cauebunt, qui historiæ literariæ luce utuntur. Iam ante duo fere secula, Woodt in polymathiæ suæ Cap. I. neglectum solidioris doctrinæ, a grammaticis traditæ, dolet, eaque uitia recenset, quibus sua æque ac nostra ætas imbuta est. Fridericus Bolzius pariter, in libello, quem sub præsidio Io. Guil. Bergeri, de cauſis iacturæ literariæ, publice defendit, multa enumerat, quæ docent, quod culpa, quæ genio seculi & moribus tribuitur, sæpius in atra bile eorum inueniatur, qui iudicis officium magis ambitiose assumunt, quam conferendum expectant.

Nostrum hic non est, omnes, quibus scholæ laborant, morbos, latius exponere, aut emendationis tradere præcepta, præsertim quum ualde difficile & periculofum sit, normam quandam universalem propone-re, quæ omnibus scholis cum fructu accommodari que-

at. Primi se nobis hic offerunt præceptores, & scholiarum rectores, qui munus suum non explent, & interdum non possunt. Quod si enim conditionem eorum, qui se scholis, & institutioni iuuentutis consecrant, nobiscum reputamus, mirandum magis quam expectandum est, quod ingratos labores subeant, quos nullis fere, quæ ad uitam, curis uacuam, aptam & decoram pertinent, subsidiis compensari uident. Etenim si de præceptore scholastico iure postulamus, ut omnibus iis scientiis, quas iuuentuti tradere instituit, satis & solide instruētus sit, cur quotidianum eorum cum inopia certamen, & angustiam domi, tranquillo animo ferimus? Manifesta res est, literarum amorem & studium, in confliktu cum fame, uel exulare uel debilitari; proinde, dum sine libris, literarum cognitione acquiri augeriue nequit, grauissime errant, & peccant, qui scientiarum amplitudinem, elatioris animi dotes, aut forte elegantiorem uitam ab iis exposcunt, qui libris alimenta necessaria præponere, et uirtutem post numeros quærere, coacti sunt.

Optandum igitur maxime est, ut de augmentis præceptorum scholasticorum stipendiis honoribusque inquantur consilia, quod tamen summi Principis potius est, quam Senatus, cuius uel ærarium, uel auctoritas, arctioribus sæpiissime limitibus circumscripta est, ut utile quid ea in re statui queat. Tum enim eueniet, quod omnes boni dudum habuerunt in uotis, ut nimirum multi, præclaris ingenii dotibus a natura instructi, humanitatis studia, iuueniumque in scholis institutionem, ceteris anteponant, spemque de bono præceptore conceptam, expleant.

Deinde institutio in scholis in censum uenit. Optima certe est, quæ fines regit, seque ad Psychologiæ præcepta componit, exinde, quod iuuenium ætati conueniens est, depromit, & ne quid præpostere fiat

fiat, cauet. Multum in ea re peccari, experientia docet. Maior enim pars iuuenum, literarum elemen-ta fastidiens, ad alia peruvolat, quæ mentem quidem delectant, sed non erudiunt & firmant, linguarum co-gnitionem, studiaque humanitatis, fabellis atque poe-matibus lubricis postponunt, quæ eorum artifices, in-genii festiuitatem ambientes, humaniorum literarum loco, ponere conantur. Uitium pariter manifestum est, quum in scholis docentur ea, quæ ad studia aca-demica pertinent, quippe quæ scholaisticis disciplinis, si doctrinæ solidiori consulere uolumus, inniti debent, adeoque monitum Horatii

— *uos exemplaria græca
Nocturna uerilate manu uerilate diurna*

iuuenibus probe inculcandum uidetur. Quum enim dubio caret, aditum ad solidam nec simulatam eru-ditionem in scholis aperiri; uiam in iis, quæ ad su-blimiora dicit, monitrandam esse, exinde consequitur; quod tamen omnino non ubique obseruatur, quare sæ-pius conspicimus eruditos sic dictos, quos ignorantia & neglectus humaniorum literarum maculat, & qui suam, quam profitentur scientiam, degustarunt qui-dem, non exhauserunt.

Hæc paucis definita est formula, a maioribus iam præscripta, qua etiam in posterum, scholam nostram regi, contendimus. Obseruauit eam Vir clarissimus doctissimusque *Adam Daniel Richterus*, pie defunctus, qui dum in uiuis erat, in explendo Directoris Gymnasii nostri munere pro uiribus occu-patus fuit. Lugentes igitur eius discipuli excipient nouum Directorem liberis iustisque suffragiis a nobis electum,

electum, Virum nempe clarissimum, doctissimumque
Carolum Henricum Sintenis, Artium & Philosophiae
Magistrum, Lycei Torgauiensis antea Rectorem meri-
tissimum. Simul autem hortamur eos, ut obedientia,
amore & reuerentia, Ipsi debita præstent officia. Fide
prisca se uobis, iuuenes ornatissimi, præbebit magi-
strum in tradendis literis scientiisque, quæ iuuentu-
tem ornant, senectutem oblectant, mentem erigunt,
uestramque salutem promouent, atque, ut spei, de
uobis conceptæ, felicissimus euentus respondeat, ef-
ficiunt. Indicamus igitur inaugurationis noui Direc-
toris solemnia, quæ ut auspicato fiant, optamus,
speramus, confidimus. Omnes autem, quibus res
literaria scholaque nostra curæ cordique est, ad ea,
crastina luce, hora nona, in auditorio maiori con-
celebranda, perofficiose inuitamus. P. P. d. XV. ante
Kal. April. CCCICCLXXXIII.

ZITTAUÆ TYPIS GOTTLIB BENI FRANKII.

2015 4 011628